

**XIZMAT KO`RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY
SAMARADORLIKNI OSHIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI
BARTARAF QILISH BO`YICHA TAVSIYALAR**

*SHarof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti tayanch doktranti
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi*

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada xizmat ko`rsatish korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirishga to`sqinlik qiluvchi muammolarni o`rganish va ularni hal qilish bo`yicha tavsiyalarni ishlab chiqilgan. Bu borada korxonalar duch kelayotgan tashkiliy, moliyaviy va texnologik cheklovlarni tahlil qilish hamda samaradorlikni oshirishga yo`naltirilgan amaliy choralarning ahamiyatini ko`rsatib berilgan.*

***Kalit so`zlar:** iqtisodiy samaradorlik, moliyaviy samaradorlik, operatsion samaradorlik, boshqaruv muammolari, tashkiliy muammolari*

Xizmat ko`rsatish sohasi zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri bo`lib, uning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ushbu sektor mamlakat yalpi ichki mahsulotida (YaIM) muhim ulushni tashkil etib, aholining bandligini oshirish va hayot sifatini yaxshilashda katta rol o`ynaydi. Shu bilan birga, xizmat ko`rsatish korxonalarida iqtisodiy samaradorligini oshirish muammosi dolzarb masalalardan biri bo`lib qolmoqda. Iqtisodiy samaradorlik korxonaning resurslardan foydalanish darajasi, faoliyat natijalarining sifati va raqobatbardoshligini belgilab beradi. Xizmat ko`rsatish korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirishga to`sqinlik qiluvchi muammolarni o`rganish va ularni hal qilish bo`yicha tavsiyalarni ishlab chiqishdir. Bu borada korxonalar duch kelayotgan tashkiliy, moliyaviy va texnologik cheklovlarni tahlil qilish hamda samaradorlikni oshirishga yo`naltirilgan amaliy choralarning ahamiyatini ko`rsatib berish zarur.

Iqtisodiy samaradorlik – bu korxonaning belgilangan maqsadlariga erishishda resurslardan maksimal darajada unumli foydalanish qobiliyatidir. Ushbu tushuncha quyidagi asosiy turlarga bo‘linadi:

1. **Iqtisodiy samaradorlik** – resurslar (kapital, mehnat va vaqt)dan foydalangan holda olinadigan iqtisodiy natija.
2. **Operatsion samaradorlik** – ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish jarayonlarining muvofiqligi va optimal tashkil etilishi.
3. **Moliyaviy samaradorlik** – korxonaning moliyaviy barqarorligi va foydalilik darajasi.

Xizmatlar bozori o‘zining o‘ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi, jumladan, xizmatlarning moddiy emasligi, ularning tezkor yetkazib berilishi va iste‘molchilarning qat‘iy talablariga moslashuvchanligi.

Xizmat ko‘rsatish sektorining o‘ziga xos jihatlari quyidagilar:

-Xizmat ko‘rsatish sektori raqobatbardoshlik va iqtisodiy o‘sish uchun strategik ahamiyatga ega. Shu bilan birga, bu soha ko‘plab cheklovlar va muammolar bilan ham xarakterlanadi:

- Yangi texnologiyalarni joriy etishning murakkabligi.
- Mijozlar ehtiyojlarini to‘g‘ri aniqlashdagi qiyinchiliklar.
- Bozor talabining mavsumiy yoki noaniq bo‘lishi.

Bu xususiyatlar xizmat ko‘rsatish korxonalarini iqtisodiy samaradorligini oshirishga ta‘sir qiluvchi muhim omillardan biridir.

Xizmat ko‘rsatish korxonalarini iqtisodiy samaradorligini oshirishda bir qator muammolarga duch keladi. Quyida ularning asosiy turlari keltirilgan:

Tashkiliy va boshqaruv muammolari

Xizmat ko‘rsatish sohasida rahbarlarning boshqaruv malakasi yetarli darajada rivojlanmagan bo‘lishi samaradorlikka salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Strategik rejalashtirishning yo‘qligi, operatsion jarayonlarning noto‘g‘ri tashkil etilishi – bular xizmat sifatini pasaytiradi va mijozlar ishonchini yo‘qotadi.

Moliyaviy cheklovlar

Ko'plab xizmat ko'rsatish korxonalari moliyaviy cheklovlarga duch keladi. Xususan:

- Innovatsiyalar uchun investitsiyalar yetishmasligi.
- Kredit resurslariga qiyinchilik bilan ega bo'lish.
- Daromadlarning pastligi tufayli raqobatbardoshlikni saqlab qolish muammosi.

Texnologik yetishmovchilik

Raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish xizmat ko'rsatish sohasida katta ahamiyatga ega. Ammo ushbu jarayonlar qimmat va ko'p vaqt talab etadi, bu esa kichik va o'rta biznes uchun qiyinchilik tug'diradi.

Mehnat samaradorligi va kadrlar masalasi

Xizmat ko'rsatish korxonalari kadrlar bilan bog'liq muammolarga ham duch keladi. Xodimlarning malakasi yetarli emasligi va ularni rag'batlantirish mexanizmlarining samarasizligi ushbu muammolarning bosh sabablaridan biridir.

Xizmat ko'rsatish korxonalarida samaradorlikni oshirish yo'llari quyidagilar:

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish

Texnologiyalar xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Masalan:

- **CRM tizimlari** mijozlar bilan muloqotni yaxshilash va ularga individual yondashuvni ta'minlaydi.
- **Raqamli platformalar** xizmatlarni onlayn ko'rsatish imkonini beradi va mijozlar sonini ko'paytiradi.

Korxonada ichki boshqaruv tizimlarini takomillashtirish samaradorlikka ijobiy ta'sir qiladi. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Biznes-jarayonlarni tahlil qilish va optimallashtirish.
- Resurslarni qayta taqsimlash va ish hajmini balanslash.

Xodimlarning malakasini oshirish samaradorlikka bevosita ta'sir qiladi. Buning uchun quyidagi choralarga e'tibor qaratish zarur:

- Xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish kurslarini tashkil etish.

- Motivatsiya tizimini yaxshilash va mehnatni rag‘batlantirish.

Samarali marketing korxonalarida iqtisodiy samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Iste‘molchilar talabini o‘rganish va xizmatlarni to‘g‘ri targ‘ib qilish raqobatda ustunlik beradi.

Xizmat ko‘rsatish sohasidagi kichik va o‘rta biznes subyektlariga davlat tomonidan ko‘rsatiladigan ko‘mak, jumladan, subsidiya va soliq imtiyozlari, ularning moliyaviy barqarorligini oshiradi.

Xizmat ko‘rsatish korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish – bu murakkab va ko‘p qirrali jarayon. Yuqorida keltirilgan muammolarni hal qilish uchun quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

1. Innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va raqamli infratuzilmani rivojlantirish.

2. Tashkiliy boshqaruvni takomillashtirish va biznes-jarayonlarni optimallashtirish.

3. Xodimlarning malakasini oshirishga qaratilgan strategik dasturlarni amalga oshirish.

4. Davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish.

5. Marketingni modernizatsiya qilish orqali iste‘molchilar ehtiyojlarini to‘g‘ri aniqlash va qondirish.

Samaradorlikni oshirish nafaqat korxonalar uchun, balki butun iqtisodiyot uchun muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ushbu yo‘nalishda izchil ishlarni amalga oshirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. Abduvakhidov, Sh. (2018). Xizmat ko‘rsatish sektoridagi iqtisodiy samaradorlikni oshirish. O‘zbekiston iqtisodiyoti va tadbirkorligi.

2. Yuldashev, B. (2017). Xizmat ko‘rsatish sohasida samaradorlikni oshirish: nazariy va amaliy jihatlar. O‘zbekiston ilm-fan va texnologiyalari.

3. Davronov, A. (2020). Xizmat ko'rsatish korxonalari va ularning samaradorligi: iqtisodiy tahlil. Tadbirkorlik va innovatsiyalar.
4. Nazarov, R. (2019). Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirish. O'zbekistonning xizmatlar sektori.
5. Ismoilov, A. (2016). Xizmat ko'rsatish sohasida iqtisodiy samaradorlikni o'lchash usullari. Iqtisodiyot va menejment.
6. Azimov, S. (2015). Xizmat ko'rsatish korxonalarida samaradorlikni oshirish bo'yicha yangi usullar. Menejment va marketing.
7. Ortiqov, M. (2021). Xizmat ko'rsatish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish: global tajribalar va O'zbekiston uchun maslahatlar. Xalqaro iqtisodiyot.
8. Shamsiev, R. (2014). Xizmatlar sektorida raqobatbardoshlik va samaradorlikni oshirishning iqtisodiy asoslari. Iqtisodiy o'zgarishlar va yangiliklar.
9. Ubaydullaeva, D. (2019). Xizmat ko'rsatish sohasida strategik boshqaruv va samaradorlikni oshirish. Strategik boshqaruv.
10. Jalilov, S. (2017). O'zbekistonning xizmatlar bozorida samaradorlikni oshirishning dolzarb masalalari. Xizmatlar bozorida iqtisodiy strategiya.